

Danielpa Qelqan - Pachak qanchis chunka pusayyuq kinsa número

*Paralelokuna Profétikukuna: Daniel 11 qhelqakuypa qhipa p'unchaykunapi
pasaqninpa mast'arikuynin*

Jeff Pippenger
2024-04-08

Daniel qillqap chunka hukniyuq kapitulunmanta chunka suqtayuyqumanta chunka isqonniyuqkama versículokunaqa rikuchin United States llaqtapi qaylla hamuq domingo kamachikuywan qallariq historiata, Michael sayariqtinkama hinaspa runakunapa gracia pacha wisq'akusqankama. Chayraykun kayqa chaylla kapitulupi tawa chunka hukniyuqumanta tawa chunka pichqayuqkama versículokunapa historiantapas rikuchin.

Ichaga paypa contra hamuqqa sapan munayninman hina ruwanga, mana pipas ñawpaqninpi sayayta atinchu; payqa sumaq allpapi sayarinqa, makinqa tukuchinanpaqmi kanqa. Hinallataqmi uyanta churanga llapa qhapaq kay reino ninta kallpanwan yaykunanpaq, chiqap runakunatawan kуска; chhaynata ruwanqa: warmikunapa ususinnta payman qonqa, payta waqllichinanpaq; ichaga paypa lado nimpichu sayarinqa, nitaq paypaqchu kanqa. Chaymanta qhipamanqa uyanta iskaykunaman muyurichinqa, askhatataq hapinqa; ichaga huk kamachiq, kikimpa raykun, paymanta hamuq p'enqayta chinkachinqa; mana kikinpa p'enqayninta, chayta payman kutichinqa. Chaymantataq uyanta kikimpa allpanpa sinchi pukllanman muyurichinqa; ichaga mitk'akuspaq urmanqa, manataq tariyqusqachu kanqa. Daniel 11:16–19.

Panilo Whiteñaqa Daniel qillqap chunka hukniyuq kapitulonpa qhipa hunt'akuyninmanta rimarqa, kayhinata nispá: “kay willakuypi hunt'akuspaq achka historiakuna yapamanta kutimunqa.” Chusku chunka hukniyuqumanta chusku chunka pichqayuqkama versículokuna kay versículokunapa profético historianta yapamanta kutichin. Kay versículokuna hunt'akurqan pagano Roma llaqtakunaq pacha kamachiyta hap'iqtin, ñawpaqta kimsa geográfiko suyukunata atipaspalla.

“Egiptoqa manam atiykuchu karqan Antioquspa ñawpaqpi, chay llaqtakunaq norte reyinin kaq Antioquspaqa manam atiykuchu karqan Romanokunapa ñawpaqpi, paykunaña paypa contra hamuspa. Manam mayqin qhapaq suyuqkunapas kay wiñaq atiyniyoq kallpataqa hark'aytaña atirqankuchu. Siriaqa atipachisqa karqan, hinaspa Romanokunapa imperioman yapasqa karqan, Pompeyo, a. C. 65 watapi, Antioquio Asiaticota imaykallanmanta qichuspa, Siriata Romanokunapa huk provinciankama tukuchiptin.”

“Chayllataq kallpallaqmi Santo Hallp'api sayariyta atinman karqa, hinaspa chayta tukurichinman karqa. Roma llaqtam Diospa runankunawan, judíokunawan, huñunakuywan tinkisqa rikurirqa, ñawpaq watakunapa yupayninpi 162 BC; chay p'unchaymanta pacha proféticopa watap yupayninpi hatun chiqanta hap'in. Ichaga, Judea llaqtapi kamachiytaqa manam cheqaq atipanakuywan hap'irqachu BC 63 kama; hinaspa chaymanta qhipaman kay

hinata.”

“Pompeyo, Ponto suyupa rey Mithridatespa contranman risaq expedicionmanta kutimusqanmanta qhipaman, iskay atipanakuyuqkuna, Hircanowan Aristóbulo, Judea suyupa coronanrayku maqanakusharqanku. Paykunapa causan Pompeyopa ñawpaqenman hamurqa; paymi utqaylla repararqun Aristóbuloa reclamacionninkuna mana chaninnaq kasqanta; ichaqa munarqan kay asuntota qhipaman churayta, Arabia-man unaymanta munasqan expedicionninta tukuruspan kutimuyta, chaymantataq kutimuspa paykunapa asuntunkunata imayna allin chaymanta, chanin hina rikurikusqanman hina allichayta prometispa. Aristóbuloa, Pompeyopa cheqaq yuyayninkunata allinta hamut’aspa, Judea-man usqhaylla kutirqa, runankunata armachispa, kallpawan hark’akuyta wakichikurqa, tukuy imapas kaptinpas coronaqa hap’iyllapi waqaychananpaq munaspa, imaraykuchus ñawpaqmantapacha rikurqan hukman qochakuchisqa kananta. Pompeyoqa ayqeqa qatiqllam purirqa. Jerusalénman qayllaykushaspa, Aristóbuloa rurasqanmantataq pisi-pisimanta wanakuspa, taripaq lloqsimurqa, hinallataq tukuy sonqowan kasukuyta, hatun qullqitawan qospa, asuntota allinchayta munarqa. Pompeyoqa kay ofertata chaskispa, Gabiniota, huk t’aqana soldadokunapa umalliqnin hina, qullqita chaskiq cacharqan. Ichaqa chay teniente general Jerusalénman chayaspa, punkukunata wisq’asqata tarirqa; perqakunapa patanmantañaataq willarqanku llaqtaqa mana chay acuerdopi sayananpaq kasqanta.”

Pompeyoqa, kay hina mana llullachisqa mana castigonniyuq qhipayta atinqachu nispa, paywan kуска waqaychasqa Aristóbulo-ta cadenakunawan watarqan, hinaspataq llaqa ejercitonwan kуска chaylla Jerusalénman marcharqan. Aristóbulo-pa partidariokunaqa llaqtata amachayta munarqanku; Hircano-pa partidariokunaqa punkukunata kichariyta munarqanku. Qhepankunaqa aswan achka kaspera, atipaqtinku, Pompeyo-man llaqtaman mana hark’asqa yaykuy qusqasqa karqan. Chaymantataq Aristóbulo-pa qatipaqninkunaqa templopa urqunman kutirikurqanku, chay cheqasta amachayta tukuy sunqunkuwan munaspa, imaynatachus Pompeyoqa chayta urmachiyta munarqan hina. Kimsa killa tukukuyninpiqa pirqapi huk p’akiy rurasqa karqan, maqanakuywan yaykunapaq aypaq; hinaspataq chay cheqa espadapa puntanwan hap’isqa karqan. Mancharikuypaq wañuchikuypi qatinqinpiqa chunka iskayniyuq waranqa runakuna wañuchisqa karqanku. Chayqa sonqota kuyuchi rikuy karqan, nispa historiadorqa qhawachin, Diosta yupaychana ruwanakunapi chay pacha llamk’ashaq sacerdotekunata rikuy, llamp’u makinwan, takyaq munayninwan ima, sapa p’unchaw ruwayninkuta hina qatichispa, paraylla muyuriq manchay ch’aqwayta mana yachasqankuman hina; chaypas muyuriqninpi masinkuna wañuchisqa kaptin, hinallataq achka kuti kikinkupa yawarninku sacrificionkupa yawarninwan chaqrुकुप्तinpas.

“Awqayta tukuy maqanakuyta, Pompeyo Jerusalén llaqtapa perqankunata thunitusqa, achka llaqtakunata Judea suyumanta Siria suyuman apachisqa, chaymantataq judíokunaman tributo churapusqa. Chayhinataq ñawpaq kutipi Jerusalén llaqta atipasqa hina churakusqa karqa chay atiyiniyuqpa makinman, mayqinchus ‘sumaq hallp’ nisqata fierro hap’inwan jap’iykuspa charirqan, tukuyta tukuchinankama.

“‘**VERSO 17.** Payqaqa ñawinta churanka llaqa qhapaq kayninta apamuspalla yaykunapaq, hinaspa chiqap runakunata paywan kуска; chhaynata ruwanka: warmikunapa ususinmanta

hoqta qosqankutaq, payta waqllachispa; ichaqa paypa ladonpiqa manam sayanqachu, nitaq paypaqchu kanqa.”

“Obispo Newtonqa kay versopaqqa huk ñawinchayta qun, mayqenchus aswan sut’ita yuyayninta rikuchin, kayhinataq: ‘Payqa uyanta churaykunqa kallpawan llapa qhapaq suyuman yaykunanpaq.’ Verso 16qa uraychawarqun Roma runakuna Siriawan Judeata atipakusqankukama. Romaqa ñawpaqtaña Macedoniatawan Traciata atiparusqa karqan. Egiptoqa chaymantaña sapallan puchuq karqan Alejandroq ‘llapa qhapaq suyunmanta’, mana Romaq atiyinman urmachisqa; chay atiyiniyoqmi kunan uyanta churaykurqan chay llaqtaman kallpawan yaykunanpaq.

«Ptolomeo Auletes wañupurqan Cristo manaraq hamuq watapi 51. Payqa Egipto llaqtap corona-tawan reino-ntapas saqërqan kuraq churinman chaymanta ususinman, Ptolomeoman Cleopatratawan. Testamento-npi kamachisqa karqan paykuna hukllapi casarakunankupaq, hukllapi kamachinankupaqpas; hinaspa wayna kasqankurayku, romano runakunap waqaychasqanman churakusqaku. Romano llaqta chay encargo-ta chaskirqan, hinaspataq Pompeyo-ta churarqan Egipto-pa wayna herederokunap waqaychaqnin kananpaq.»

“Manam pasas qhipamanmi Pompeyowan Caesarwan chawpipi phiñanakuy hatarirqan, hinaspata iskaynin apuykunapura Farsalia sutiyuq reqsisqa hatun maqanakuy ruwasqa karqan. Pompeyo atisqa kaspanmi Egiptoman ayqekurqan. Caesarqa chaymanmi chaylla qatirqan; ichaqa manaraq pay chayaptinmi Pompeyoqa millayta wañuchisqa karqan Ptolomeo rayku, pichus paypa waqaychaqnin kananpaq churakusqa karqan. Chayraykun Caesarqa Pompeyoman qosqa kamachikuyta hap’irqan, Ptolomeopaqwan Cleopatrapaqwan waqaychaqninkuna hina. Egipto suyutam tarirqan ukhupi ch’aqwanakuykunawan qatatichisqata, Ptolomeowan Cleopatrawan huknin-huknin contrankupi tukusqa kasqankurayku, payqa kamachikuypi chaskinan kaq rak’iyinmanta qichusqa kachkaptin. Chaywanpas mana iskayrayaspam Alexandria llaqtapi uraykurqan pisilla kallpawan, 800 caballopi puriqkunawan 3200 puriq soldadokunawan, chay phiñanakuyta uyarispan, allinyachiya qallarinanpaq. Sasachakuykuna sapa p’unchay yapakuchkaptinmi Caesarqa tarirqan pisilla kallpan mana aypaqchu kasqanta maypi sayasqanta waqaychananpaq; hinaspata chay pacha wayra norte nisqa wayra waqmanta Egiptomanta llusqsiya mana atispa, Asioman kacharkan, chay suyupi kapuq llapa tropankunata kamachispa yanapayninman utqayllata hamunankupaq.”

Ancha hatun hatunpacha sonqoyoq kasqanman hina, kamachirqan Ptolomeota Cleopatrawan kуска soldadonkuta waqllachinankupaq, paypa ñawpaqenman rikurimunankupaq paykuna ukhupi churanakuykuta allinchaypaq, hinaspa paypa taripayninman kasukunankupaq. Egipto suyu sapallan qhapaq suyu kasqanrayku, kay hatun sonqoyoq kamachiyqa qhapaq kayninman p’enqay hina qhawasqa karqan; chaymi Egipto runakuna sinchi phiñakuspa maqanakuyman oqarikurqanku. César-taq kutichirqan kayta rurasqanta paykuna taitan Auletes-pa munayninmanta, paymi churisininkunata Roma llaqta senadoman, hinaspa Roma runakunaman waqaychanankupaq saqeykurqan; chay llapa atiyinintaq kunanqa consul hina pay kikiillanpi churakusqa kasqanta; hinaspa waqaychaq hina, paykunapurapi taripanakunankupaq atiyuq kasqanta.

“Kay asuntoqa qhipakama paypa ñawpaqenman apanakuq karqan, hinaspa sapa partiypaqa abogadokuna churakurqanku paykunaq causanta rimarinankupaq. Cleopatraqa, jatun romano atipaqpa pisi kallpayuqman urmananman hina kasqanta yachaspan, yuyarqanmi paypa rikch'ay sumaq kayninqa, ima abogadotapas llamk'achiyta atisqanmantapas, astawan allin kaspaypa favorninpi taripachisqa kananpaq. Mana pipas reqsispa paypa ñawpaqenman chayanapqami kay qatiq yachayman rikurirqan: sutinpi pachakunapa q'ipinman sut'ita churakuspa, Apollodorus, Sicilia llaqtamanta sirvienten, huk telawan p'inturqan, watawan watarqan, hinaspa Hércules hina kallpayuq rikrankunapi oqarispa, Césarpa wasinkunaman maskharqan. Romano generalpaq huk regalom apamusqanta nispay, pukyu punkuta yaykuchirqanku, Césarpa ñawpaqenman yaykurqan, hinaspa apamusqan q'ipita chakinkunapa qayllanman churaykurqan. César chay kawsayniyuq q'ipita paskaspan, ¡qhaway! sumaq Cleopatra paypa ñawpaqenpi sayarirqan. Manataqmi chay yachaymanta mana kusikusqa karqanchu; hinaspa, 2 Pedro 2:14 nisqapi sut'inchasqa kaq sunquniyuq runa kasqanrayku, chay hina sumaq warmita ñawpaq kutipi rikuylla, Rollin nisqanman hina, tukuy munasqanta hina paypi llapallan ruwayta atirqan.”

«Césarqa tukukuyninpi kamachirqan wawqiwana ñañan kуска tiyanankupaq kamachisqa qillqapa munayninman hina. Pothinus, suyupi aswan hatun kamachiqnin, Cleopatra-ta tiyananmanta qarquypi aswan kallpachakuq kasqanrayku, pay kutichisqa kasqanmantam mancharirqan. Chayrayku Césarpa contranpi chikiyninta, awqanakuytawan hatarichiyta qallariq, llaqtamasinkunapa chawpinpi pakasqa simikunawan willarispan qhepanpi Cleopatra-man sapallan atiynta qunaypaq yuyasqanta. Mana unayllataq hatariy, ch'aqwaypas hamurqan. Achilles, 20,000 runakunapa umalliqnin kaspay, César-ta Alejandriamanta qarqunanpaq hamurqan. Césarqa pisillam runankunata llaqtapa ñankunapi, k'uchukunapipas allinta churarispa, ataceta kutichinapi mana sasachakuyta tarikurqachu. Egiptokunaqa buquenkunata tukuynta chinkachiyta munarqanku. Payqa paykunkapatataq ruphachispan kutichirqan. Wakinn ruphasqa buquekuna muelleman qayllaykama apasqa kasqanrayku, llaqtapa wakin wasi hatunkuna ninawan hap'isqa karqanku, hinallataq reqsisqa Alejandriapa biblioteca, casi 400,000 volúmenesniyoq, chinkachisqa karqan.»

“Awqapa aswan manchachisqa kaptin, Césarqa tukuy llaqtakunaman, muyuriq llaqtakunamanpas, yanapayninta mañakuspa kacharkan. Hatun ataq barkukuna Asia Menormanta hamurqan yanapananpaq. Mitridatesqa Egiptoman ripurqan Siriawan Cilicia llaqtakunapi huñusqa soldadokunawan. Antípatro idumeo runapas paywan hukllawasqa karqan kimsa waranqa judío runakunawan. Judío runakuna, Egiptoman yaykuna punkukunata hap'iqkuna, soldadokunata mana hark'aspa pasachirqanku. Mana chay yanapakuyininkuwanqa, llapan yuyaychasqa rurayqa p'akisqa kanman karqan. Kay soldadokunapa chayamunankutaq atipanakuyta tukuchirqan. Nilo mayu qayllapi huk allin ch'iqnisqa maqanakuy rurasqa karqan, Césarpaq tukuy hinantin atiywan tukukuq. Ptolomeoqa ayqekuyta munaspa, mayupi sink'arqan. Chaymantaqa Alejandriawan llapa Egiptopis atipaqman uyariq tukurqan. Romaqa kunanqa Alejandroq qallariy kamachiynin llapan suyuynta yaykuspa ukhunchakurqan.”

“Sut'i qillqapi 'chiquan runakuna' nisqawanqa mana iskayrayaypaqmi judíokuna nirqanku, payman ñawpaqta rimasqa yanapayninta quqkuna. Kay mana kasqanwanqa, payqa sut'inchasqa pantasqa kanman karqan; kaywanri, Egiptota llapanmanta atiparqan, paypa

atiyninman hunt'achispa, a. C. 47.”

“‘Warmikunapa ususin, payta waqlliyachispa.’ Césarpa sonqonpi Cleopatrata munay sinchita hatarirqan; paywan huk churinta kapuq kasqanmi historiador nirqan, chaylla kasqanta, Egiptomanta maqanakuy hinallataq sinchi sasachakuy campaña ruwanampaq. Kayrayku Egiptopi aswan unayta qhipakurqan, imayna rurayninkuna mañakusqanmantapas; tutakunata hunt'aspa mikhuyfiestakunapi, machaykunapi, waqlli qollana warmiwan kуска usuchikuspa spendirqan. “Ichaqa,” nisqa profeta, “payqa manan paypa ladonpi sayanqachu, nitaq paypaq kanqachu.” Qhipamanmi Cleopatra Antoniowan hukllawasqa karqan, paymi Augusto Césarpa awqan karqan, hinallataq tukuy atiynta Roma contra churarqan.”

“‘VERSÍCULO 18. Kay qhipaqa payqa uyanta tikranqa iskaykunaman, achkataraj hap'inqa; ichaqa huk kamachiqmi kikin raykullañanpi paypa quñichisqan p'enqayta tukuchinqa; mana kikinpa p'enqayninwanmi chayta kutichinqa payman.’”

“Cimerio Bósforo suyu Pharnaces nisqa qhapaqwan maqanakuyqa, unaymanta qhipaman, Egiptomanta anhhuchirqan. ‘Chaypi, awqakuna kasqanman chayaspa,’ nispa nin Prideaux, ‘payqa, manataq pay kikinmanpas nitaq paykunamanpas samayta quspa, chaylla ratopi paykunaman yaykurqan hinaspa tukuy atipayta tarirqan; chaymanta willakuyninta kimsa simillawan huk masinman qillqarqan: Veni, vidi, vici; hamurqani, rikurqani, atipaykurqani.’ Kay versículopa qhipa kaqninqa wak obscuridadwan muyusqa kachkan, hinaspataq ima-man churana kasqanmanta hukniray yuyaykuna kanku. Wakinkunaqa chayta Césarpa kawsayninpi aswan ñawpaqman churanku, hinaspataq Pompeywan ch'aqwayninpi hunt'akusqanta tarinkuman yuyanku. Ichaqa, ñawpaq kaqpas qhipa kaqpas ruwaykuna, profecíapi sut'inchasqa kashaspa, kay willakuy kaynin kay qillqasqapa hunt'akuyninta mask'ananchikpaq kallpachawanchik Pharnacespa atipasqa kayninmanta Césarpa Roma llaqtapi wañusqan kama, imaynachus qhipa versículopi qhawachisqa kashan hina. Kay p'unchaykunamanta aswan hunt'asqa historiata qhawarispapa, icha events qhawarichkanman chaykuna kay pasajepa churakuyninta mana sasachayniyuqta ruwananpaq.”

“‘VERSO 19. Chaymantaqa payqa uyañinta tikraykunqa kikin llaqtanpa sinchi pukllaman: ichaqa mitk'akunqa hinaspa urmankqa, mana tarisqa kanqachu.’”

“Kay atipanakuy qhipamanqa, Césarqa atipaykurqan Pompeyoq partidonninpa qhipa puchuqninkunata, África llaqtapi Catowan Scipiotawan, Españapi Labienuswan Varustawan. Romaman kutimuspan, ‘kikin llaqtanpa pukaranman’, wiñay dictador ruwasqa karqan; hinallataq wakinkaq atiykunawan hatunchasqakuna qoykusqa karqan, chaymi cheqaqpi tukuy imperiopa llaqap kamachiqnin tukurqan. Ichaqa profetaqa nisqanman hina, payqa mitk'akuspa urmangam karqan. Rimayqa qawachin, urmachisqanqa utqaylla, mana suyasqa hina kananmanta, puriyninpi runa mana yuyasqanmanta mitk'akuspa hina. Chayhinataq kay qhariqa, pichqa pachak tinkuykunata maqanakuspa atipaq, waranqa llaqtakunata hap'iq, huk millón pachak iskun chunka iskay waranqa runakunata wañuchiq, manam maqanakuyqa qapariynin ukhupi, nitaq ch'aqway pacha hora ukhupiq urmarqanchu; aswanmi urmarqan ñanninta llamp'u kasqanta, t'ikaikunawan mast'asqa kasqanta yuyashaqtin, chaymantaqa peligro karupi kashaqta yuyasqankupaq; imaraykuchus, senadopa wasinman qori tiyananpi tiyaykukuspa, chay ayllumanta reypa sutinta chaskinanpaq, q'enqakuypa t'uqsinaqa utqaylla

sonqonman t'uqsirqan. Cassius, Brutus, huk conspiradorkunawan kуска, payman kallparqamurqanku, hinaspan iskay chunka kinsa ch'akikunawan t'uqsisqa urmarqan. Chayhinataq payqa utqaylla mitk'akuspa urmarqan, manataq tarisqachu, a. C. 44." Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 258–264.

Rimana Roma paganakunaq (norte llaqtapa qhapaqninpa) tiyanan tronoman churakusqan hunt'akusqanqa huk historia hinam, chaymi rikuchin imamantaq qhipa p'unchaykunapi kawsachkan kay pacha Roma modernaq tronoman wicharisqan, kimsa kutiy huñunakuypi, aswan utqay hamuq domingo kamachiy law nisqapi ruwakusqanmanta. Chay historiaqa hinallataqmi rikuchisqa kachkan kimsa chunka qallarimanta suqta chunka qhipakama versiculokunapi, maypichus reqsisqa karqan ima p'unchaypi papadoqa ñawpaq kuti tronoman churakusqa karqan 538 watapi. Chunka suqniyuqmanta chunka isqunniyuqkama versiculokuna, hinallataq kimsa chunka hukniyuqmanta kimsa chunka suqtayuqkama versiculokuna, iskaynintinmi qhipa wichariyninta hinallataq urmayninta rikuchin Tiro llaqtapa waynuchaq warmimanta. Chay historiaqa hinallataqmi pisqa versiculomanta isqun versiculokama rikuchisqa karqan, maypichus ñawpaq norte llaqtapa qhapaqnin kimsa geografico suyukunata atipaspa sayarichisqa karqan. Chaymanta qhipamanqa sur llaqtapa qhapaqninwan huk tratadoman yaykurqan, ichaqa chay tratadota p'akirqan; chayman kutichispaqa sur llaqtapa qhapaqnin wañuy apaq nanayniyuq ch'akiyta qorqan, hinaptin norte llaqtapa qhapaqninqa Egipto llaqtapa prisionninpi wañurqan.

Pichqa kaqmanta isqun kama versikulokuna, chunka soqta kaqmanta chunka isqun kama versikulokuna, hinaspa kimsa chunka kaqmanta soqta chunka suqniyuq kama versikulokuna, kimsa profetiku siq'ikunata qunku, chaykunaqa tawa chunka kaqmanta pichqa chunka pichqayuq kama versikulokunapi hunt'akunku. Hermana White nisqanta riqsichispa: "kay profeciapi hunt'asqa historiaqa achka rakiyuqmi kutimunqa", chiqaqtapuni ninan karqa llaqa kapituluqa tawa chunka kaqmanta pichqa chunka pichqayuq kama versikulokunata rikuchisqanta. Ishkay chunka kaqmanta ishkay chunka iskayniyuq kama versikulokunaqa Cristoq paqarisqanta hinaspa wañusqanta reqsichinku; chayrayku tukukuy pacha 1798 watapipas 1989 watapipas Paypa paqarisqanwan representan, hinaspa cruzpi wañusqanqa 1844 wata, octubre killapa iskay chunka iskayniyuq punchawta, hinaspa domingo kamachikuyta representan.

Qanchis kinsa chunka kimsa kaq versículopi reqsichisqa kachkan judiokunawan Romapaq chawpipi rurasqa alianza, Macabeokunaq hatarikuyninpa historianakupi. Chay historiapi "alianza" nisqaqa rikuchisqa kachkan 161 a. C. hinallataq 158 a. C. watakunawan. Macabeokunaq historiankunawa huk ukhu siq'ita rikuchin, qallariyninta tariq Roma llaqtawan Macabeo judiokunawan alianza ruraypi, judiokunaq qallarichisqanpi, hinaspataq tukukapun judiokuna rimarispa mana huk reyuq kasqankuta, aswanqa Césarllata rey kashan nispa. Qanchis kinsa chunka kimsa kaq versículoqa, sut'itaqmi, qatiqnin qanchis iskay chunka hukniyuq hinallataq qanchis iskay chunka iskayniyuq versiculokunam; qanchis iskay chunka hukniyuq versiculotaq Cristopa paqarisqanta reqsichin, chaymi profeciapi pacha tukukuypaq tiempun; qanchis iskay chunka iskayniyuq versiculotaq chakatasqa wañuyninta reqsichin, chaymi domingo leyta representan.

Chakana patapi Judiokunaqa César-ta (Roma-ta) kamachiqnin rey-ninkuta hina reqsirqaku, chaymanta iskay chunka kimsayuq versículopi "alianza" nisqaqa Judiokunapa Roma-ta

sirvinankupaq akllakusqankupa qallariyninmanta rimarin, Judiokuna Roma-man kasukusqankuta willakusqankupa tukukuyninllapipuni. Judiokunapa tukukuyninqa, chakanapi rikuchisqa hina, qhepanta qatipasqa kachkan Judiokunapa Roma-wan huñunakusqankupa qallariyninwan.

Chunka tawa iskay chunka tawaqniyuqmanta kimsa chunka kama willakunku kimsa pachak soqta chunka watakunamanta, maypim paganu Roma aswan hatun kamachiq hina kamachirqa Actium maqanakuyanta, ñawpaq Cristo paqarinanmanta 31 watapi, Constantinoplaman umalliq llaqtata apachisqa kanankama 330 watapi. Chay kimsa pachak soqta chunka watakuna rikch'achin chunka iskay pachak soqta chunka watakunata, maypim papal Roma aswan hatun kamachiq hina kamachirqa, iskayninku kuskapiqa tawa chunka hukniyuq chankanmanta pacha pacha qhawachkanku, hinallata kimsa kutiy hukllayta, mayqinchus utqay hamuq domingo kamachiypi ruwakunqa, allinchasqa pacha tukukunankama.

Tukuy historiamanta proféticopi siq'ikuna chunka hukniyuq kaq kapítulopi, Daniel chunka hukniyuqpa qhipa suqta versículonkunaqwan kuskanchakunku; ichaqa pacha tukukuymanta 1989 watapi qallariq profético historia, tawa chunka versículopi rikuchisqa, chaymanta domingo ley tawa chunka hukniyuq versículopi kama, chaymi “Danielpa profecíanmanta qhipa p'unchaykunaman tupuq chay rakhu” nisqa. Tawa chunka versículopi ch'usaqyachisqa saquesqa historiaqa, Jesucristopa Revelaciónninmi, tiempun qayllamushaspa kichasqa rikuchisqa, gracia pacha wichq'aykukunankama manaraq chayashaqtin.

Kay yachakuyta qatinqin qelqapi mast'arisaqku.

“Diospa kamachikuyninkunata hinaspa Jesucristoq testimonionninta kapunchik, chaymi profeciapa espiritun. Mana chaninnaq rumi kuychiyninkunaqa Diospa siminpi tarikunku. Kay simita maskaqkunaqa yuyayninkuta sut'ita waqaychananku. Manan hayk'aqpas mikhuysa utaq upyayta mana allin munayman qatiykuchwanchu.”

“Kayta ruwanku, umancháq pantasqa kanqa; manañam atinqachu chay hina sinch'i aswan ukhuman allp'ata allayta, kay pachapa historianninta tukukuy qhipa escenasman tupaq imakunapa nisqa yuyayninta tariyta.

“Danielpa hinaspa, Apocalipsispa hinaspa qelqasqankuna aswan allinta entiendisqa kaptinqa, ñiqkunaqa tukuyllata hukniray diniyuq kawsayta riqsinqaku. Paykunamanqa hanan pacha kichasqa punkukunamanta chayhina rikuchikuykunata qusqanku, sonqonpas yuyayninpas allinta unanchasqa kananpaq, ima kasqanta tukuyin runakuna wiñachinankupaq chay sumaq kayta tarinankupaq, chaymi sonqonpi ch'uya kaqkunapa premioynin kanqa.

“Apunchikqaqa saminchasqa kanqa llapa runakunata, paykuna humillakuywan hinaspa llamp'u sonqowan mask'aspanku hamut'anankupaq ima rurasqa kasqanta Apokalipsispi rikuchisqapi. Kay libruqa achka imakunata apamun, wiñay kawsaywan hunt'asqa hinaspa hatun k'anchaywan junt'a; chayrayku llapa ñawiriqkuna hinaspa ch'aninchaywan mask'aqkuna chaskinku saminchayta chaykunaman, ‘kay willakuy rimaykunata uyariqkuna, hinaspa chaypi qillqasqa imakunata waqaychaqkuna.’”

“Imapas yachakusunqa Apocalipsis nisqapa yachayninmanta—Dioswan llaqtan runakunawan kuskanakuyqa ancha qayllam, sut’inchasqam kasqanta.”

“Hanac pachaq llapa kayninwan kay pachawan sumaq t’inkisqa kasqanta rikun. Danielman rikuchisqa imakunaqa qhipamanmi Patmos Islachapi Juanta qusqa revelacionwan hunt’asqa karqan. Kay iskay librokunaqa allin cuidadowan yachaqasqa kanan. Iskay kuti Daniel tapurqan: ¿Hayk’aqkama kanqa pacha tukukuyninman chayanankama?”

«Qan uyariqani, ichaqa mana entiendirqanichu; chaymi nirqani: “Ay, Señorniy, ¿imataq kaykunapa tukukuynin kanqa?” Hinaspa Paymi nirqan: “Riy, Daniel; simikunam wichq’asqa, sellasqañam kanqa pacha tukukuyninkama. Askha runakunan ch’uyanchasqa kanqaku, yuraccyachisqa kanqaku, pruebasqaña kanqaku; ichaqa mana allin runakunaqa mana allinta ruwaspaqmi ruwankaku; hinaspa mana mayqen mana allin runapas entiendenqachu; ichaqa yachakunaqa entiendenqaku. Sapa p’unchaw sacrificiota qichusqa kasqanmantapacha, hinaspa ch’inyayta ruwachiq millay abominación churakusqanmantapacha, waranqa iskay pachak qanchis chunka pusaq p’unchawkuna kanqa. Kuisqan kasun suyaspa, waranqa kimsa pachak pichqa chunka pichqayuq p’unchawkama chayamuq runaqa. Ichaqa qanqa, riy ñanniykita tukukuyninkama; samayta tarinki, hinaspa p’unchawkuna tukukuynipi suertiykipi sayarinki.”»

“Judá ayllumanta Leónmi librota kicharirqa, hinaspataq Juanta qorqa kay qhipa punchawkuna imakuna kananpaq kaqkunamanta revelacionta.

Danielqa sayayninpi sayasqa kasharqan testimoniyuqta apananpaq, chay testimuni tukukuy pacha chayamuqkama sellasqa kasharqan, maypachachus ñawpaq angelpa willakuynin kay pachaqtinman willakusqa kanan karqan. Kay imakunaqa mana tukukuq chaninniyuqmi kay qhipa p’unchaykunapi; ichaqa “askaqmi ch’uyanchasqa, yurayasqa, hinaspa pruebasqa kanqaku,” “millay ruwaqkunaqa millayta ruwaspaqa ruwasqallata ruwanqaku: mana mayqen millay ruwaqpas unanchanqachu.” Ancha cheqaqmi kayqa! Huchaqa Diospa leynin contra huchallikuymi; hinaspa Diospa leyninmanta kachariyta mana chaskiqkunaqa mana unanchanqakuchu ñawpaq, iskay ñiqin, hinaspa kinsa ñiqin angelkunapa willakuyninkunata. Danielpa libroqa Juanman revelasqasqapi kicharisqañam, hinaspa kay pachaq historiayninpa qhipa escenasninman pusawanchik.

“¿Wawqinchikkuna yuyarinqankuchu kay p’unchaykuna qhipa p’unchaykunapa manchakuykuna chawpinpi kawsashanchikta? Apocalipsis librota liyiy, Danielwan kuskapi. Kaykunata yachachiychis.” Testimonios para los Ministros, 114, 115.